

FORVENTNINGSHORISONTER af Bengerd Maria Juul Thorsen

Om Ovids brug af genrekonventioner i Heroides XII

I den følgende artikel vil jeg lave en analyse af Ovids Heroidebrev XII, Medea Iasoni, med henblik på receptionæstetikken, særligt Hans Robert Jauss' beskrivelse af forventningshorisonten. Det sker i form af en undersøgelse af de genrekonventioner, der gør sig gældende i teksten, og af hvordan disse konventioner giver sig udslag i forventninger til form og indhold. Med udgangspunkt i de beskrevne konventioner vil jeg analysere Ovids tekst og undersøge, hvordan de indvirker på læsningen af teksten, og hvordan Ovid spiller på konventionerne - og dermed læsernes forventninger - i sin tekst.

Receptionsæstetik

Læseren som betydningsproducent

I 1960'erne opstod nogle nye bevægelser inden for litteraturteorien. De fremkom som reaktion på de litteraturteorier, der på det tidspunkt var fremherskende, nemlig hermeneutikken, strukturalismen og til dels nykritikken.

Litteraturteoriene havde hidtil opfattet betydning som noget immanent i teksten og med hvert deres udgangspunkt påvist, hvordan man foretager en fyldestgørende læsning.

De nye teoretikere ønskede at fjerne sig fra disse teories opfattelse af teksten som det betydningsbærende i litteraturen. De argumenterede for, at betydningen ligger uden for teksten og er åben og pluralistisk. Der er altså ikke kun én gyldig læsning af teksten.

I USA udviklede dette opgør sig via Jacques Derridas strukturalismekritik til en radikal afstandtagen til den vestlige metafysiks dualismetænkning i den såkaldte Dekonstruktion.

Det europæiske udgangspunkt er tysk og et opgør med den hermeneutiske tradition. Her introduceredes samme synspunkt under betegnelsen reader-response-teori eller - mere betegnende - receptionsæstetik. Den tyske forsker H. R. Jauss, der er elev af hermeneutikeren Gadamar, mente - et synspunkt, som bliver repræsenteret af amerikaneren Jonathan Culler i den dekonstruktive tradition - at det er i læsningen, at tekstens betydning opstår. Hos begge teoretikere spiller læserens forventninger til teksten en vigtig rolle.

Jauss og forventningshorisonten

H. R. Jauss præsenterede sine tanker i en forelæsning med titlen "Hvad er og til hvad formål studerer man litteraturhistorie", der blev afholdt i forbindelse med hans tiltrædelse ved universitetet i Konstanz i 1967. Heri opfordrer han til et opgør med den litteraturhistoriske læsning, der, med Jauss' egne ord, fokuserer på "produktions- og genspejlingsæstetik", altså en æstetik, der har sit fokus på forfatteren og selve teksten som betydningssskaber. Jauss opstiller syv teser, der skal nyskrive litteraturhistorien. Han vil indføre læseren som betydningssskaber: læseren repræsenterer receptionsdimensionen, fordi teksten opstår, idet den bliver reciperet af læseren. Læsning består ifølge Jauss i, at læseren modtager teksten på en given måde og herigennem skaber

betydning. Derfor indfører Jauss begrebet Receptionsæstetik til at betegne den nye æstetik. Begrebet kommer til at lægge navn til en litterær skole.

Han fremhæver, ligesom dekonstruktionisterne, læsningen som noget åbent og pluralistisk. Læsningen er altså ikke en absolut begivenhed, men kan relativiseres. Teksten opstår så at sige i mødet med den enkelte læser.

Tekstlæsningen er dog ikke fuldstændigt løsrevet, siger han (og her ser man tydeligt hans hermeneutiske baggrund).

“Et litterært værk opstår ikke som en absolut nyskabelse i et informatorisk tomrum, heller ikke, når det udkommer første gang, men disponere på forhånd sit publikum ved hjælp af åbne og skjulte signaler, tegn, man er fortrolig med, eller implicitte henvisninger til en bestemt måde at opfatte teksten på.” skriver han således i tese II.

Det er muligt at finde én betydning. Det kan ske ved at klarlægge den forudgående viden, læseren besidder inden læsningen af værket. Denne forudgående viden er nemlig ifølge Jauss et vigtigt element i den erfaring, som læsning af en tekst består i. En (sikker) tolkning af en tekst kan således opnås ved at klarlægge visse objektive faktorer ved den forudgående viden, der tilsammen danner læserens forventning til teksten. Disse faktorer tilsammen kalder Jauss *forventningshorisonten*, og processen objektivering af forventningshorisonten. Jauss opstiller tre faktorer i sin tese II, der kan bruges i objektiveringen:

Det hedder således:

“Analysen af læserens litterære erfaring undgår den truende psykologisering, hvis den beskriver modtagelse og virkning af et værk inden for det system af forventninger, som for det historiske øjeblik, hvor værket fremkommer, kan udledes og objektivt beskrives ud fra genrens forudforståelse, ud fra allerede kendte værkers form og tematik og ud fra modsætningen mellem digterisk og praktisk sprogbrug.”

Man må altså rekonstruere 1) “genrernes velkendte normer eller immanente poetik”, 2) “implicitte relationer til kendte værker fra den omgivende litteratur” og 3) “modsætningen (...) mellem sprogets poetiske og praktiske funktion”. Ved en sådan rekonstruktion af forventningerne vil man opnå en objektivering af læserens forventningshorisont, så man derudaf kan analysere “værkets modtagelse og virkning”, den receptionsæstetiske virkning og dermed tekstens betydning.

De tre faktorer, som Jauss fremsætter til at finde den objektiverede forventningshorisont, vil for Heroidebrev XII bestå i undersøgelser af hhv 1) Den bevidste anvendelse af flere forskellige genrer og deres implicitte poetikker, 2) Fremstillingen af Medeamyten hos andre forfattere og i Ovids øvrige forfatterskab, 3) Brugen af brevformler og poetiske ord og deres effekt/virkning på opfattelsen af indholdet.

En analyse med henblik på alle tre faktorer ville imidlertid være for omfattende.

Et af Ovids vigtige karakteristika er hans genreeksperimenter. Jeg vil derfor i denne analyse se på faktoren genre, idet jeg derigennem får mulighed for at behandle teksten.

Heroidebrev XII

Teksten

Ovids Heroidebreve er en samling fiktive breve. Samlingen består af 21 breve, som man deler op i to grupper: I-XV, der er breve fra en kvinde / heltinde til den elskede, og XVI-XIX der udgør brevveksling mellem tre elskende par (Paris og Helena, Leander og Hero samt Cydippe og Acontius). Heroidebrev XII er en del af den første kategori, hvis formelle omstændigheder er ens: De er alle breve fra en kvindelig afsender til en mandlig modtager. De kvindelige afsendere er figurer fra den klassiske mytologi og sagnverden. Den mandlige modtager er for alles vedkommende kvindens elskede, og brevet er skrevet på et tidspunkt, hvor kærligheden mellem de to synes umulig at fuldbringe. I Heroidebrev XII skriver Medea til Jason, som står for at gifte sig med kongedatteren i Korinth.

Heroidebrevene hører til de tidlige værker, men er derudover vanskelige at datere. Der er dog foretaget en relativ kronologi af de tidlige værker, der argumenterer for, at Heroidebrev XII er skrevet som noget af det første efter Ovids førsteudgivelse, *Amores*, og at de er skrevet senere end den tabte tragedie, *Medea*, (blandt andet fordi der i brevet er allusioner til tragedien) - sandsynligvis et sted mellem 16 og 5 f.Kr.. Brevene I-XV sættes traditionelt tidligere end XVI-XIX.

Breve er nogle af de dårligst overleverede af Ovids værker, men er alligevel repræsenterede med langt over 100 håndskrifter fra middelalderen og omkring 100 fra 1500-tallet. Heroidebrevene har været genstand for en ægthedsdiskussion, men der hersker dog ikke så voldsom tvivl om Medeabrevet, der af den hårdeste kritiker kun muligvis forkastes, mens især Sapho-brevet og generelt brevene XVI-XIXs ægthed betvivles. Den generelle holdning er dog nu, at Ovid er forfatter til samlingen.

Heroidebrevene er et genremæssigt nybrud, idet Ovid her blander brevgenren med den elegiske. Endvidere indgår elementer fra den retoriske disciplin *suasoria* samt episke og tragiske elementer. Brevgenren dækker over tekster, som er forfattet af en 1. person/afsender til en 2. person/modtager, som er adskilt. Brevet har en brobyggende funktion, idet den skrivende med brevet forsøger at eliminere afstanden til den læsende. Nogle undergenrer har endvidere som kendetegn en *petitio*, som Ovid også anvender i nogle af Heroidebrevene.

Breve er ikke, som det ellers er normalt for genren, forfattet i prosaform, men er skrevet i elegisk distikon, der normalt anvendes i de romerske elegier. Ligesom det gjorde sig gældende med brevgenren, er der også forbundet nogle indholdsmæssige konventioner med elegi. De behandlede temaer i elegierne indbefatter: Det individuelle jeks personlige lidelse, den troløse elskede, anklager om bedrag og jeg'et som slave af sine passioner og af den begærede. I analyseafsnittet vil jeg nærmere redegøre for, hvordan genrerne manifesterer sig i teksten.

Ovid

Publius Ovidius Naso levede 43 f.Kr. - 17 e.Kr. og regnes blandt de sene augustæiske digtere. Han var samtidig med Horats og Properts og virkede under Messallas mæcenat sammen med bl.a. Tibul, hvis digtning han også er inspireret af. Forfatterskabet dækker mange genrer og deles traditionelt op i:

- 1) Kærlighedselegier. Herunder Amores og Heroides og læredigtene Ars Amatoria, Remedia Amoris og Medicamina Faciei Feminae.
- 2) Epos og aitologiske elegier. Herunder Metamorfoserne og Fasti
- 3) Exildigtningen. Herunder Epustulae ex Ponto, Tristia og Ibis.
- 4) Derudover de tabte værker og værker skrevet i Ovids navn. De tabte værker tæller bl. a. en Medeatragedie.

Hans forfatterskab er kendetegnet af et tilsyneladende dystert udgangspunkt; han tager særligt elegien og det tragiske til sig. Ovid behandler dog genrerne med en, for dem, hidtil uset humor og lærd ironi. Hans stil er desuden karakteriseret ved, at karaktererne behandles med psykologisk dybde. Han var tydeligt inspireret af andre digtere, både noget tidligere digtere, som f.x. Catuls eksperimenterende elegiske poesi og af samtidige som Tibul og Properts, hvilket kommer til udtryk i mange intertekstuelle referencer.

Flere af de sen-augustæiske digtere eksperimenterede med digtningen og dens rolle. De lægger afstand til deres forgængeres belærende og moraliserende tone og de genrekonventioner, der har hersket. Genrekonventionerne har indtil dette tidspunkt været meget snævre og omfattet ikke kun form, men også indholdselementer som f.eks. temaer, karakterer og ordvalg og bredt sig ud over det tekstuelle plan til digterens egen livsførelse og moral. Ovid tilhører denne gruppe af konventionsbrydende digtere, og Heroidebrevene er nok et af de stærkeste eksempler på Ovids genrebrud. Dette vil blive beskrevet mere indgående senere.

Ovids eksperimenter medfører en relativisme i genre, men også i livsførelse, idet han ikke lader f.x. et elegisk kærlighedssyn binde sig. Det ses også i hans forhold til digter-jeg'et. Han lægger afstand mellem Ovids "jeg" og det "jeg", der repræsenterer digteren i hans poesi

Ovids digtning har haft indflydelse på bl.a. Seneca, Lukan, Statius, Juvenal og Apuleius og senere på de karolingiske digtere og på digtere som Boccaccio og Petrarca.

Retorisk inddeling og resumé

Her følger en gennemgang af tekstens struktur, med retorisk inddeling og resumé.

Teksten bliver indledt in medias res af en henvendelse (vv. 1-2) fra Medea til Jason. Herefter følger i exordium (vv. 3-22) en kort opridsning af begivenhederne ved Jasons ankomst til Medeas hjemland, Cholkis, med ønske om egen og Jasons død. I passagen 20-21 er en programmatisk overledning til narratiodelen (vv. 23-158), hvor

Medea beretter mere udførligt om disse begivenheder.

Først beskrives Argonautertogets ankomst til Cholkis, derefter beretter Medea om modtagelsen ved hendes fars, Kong Aeetes', hof og om de tre opgaver, han tildeler Jason under gæstemåltidet. Derefter beskriver hun et hemmeligt møde mellem Jason og hende i en Dianalund og gengiver en tale, hvori Jason aflægger troskabsløfte til hende. Så følger en mere udførlig beskrivelse af opgaverne, som alle bliver udført ved Medeas hjælp, flugten fra Cholkis med mordet på Medeas broder og tilbagefarten sammen med Jason til Kong Jolchos.

Derefter retter Medea en henvendelse til Jason med anklage om ægteskabsbrud, fordi han skal til at ægte den korinthiske kongedatter Creusa. Så følger en beskrivelse af bryllupstoget, der afsluttes med, at Medea gør krav på Jason.

Det er en ukarakteristisk narratio, fordi historien fortælles gennem Medeas reaktioner. De enkelte dele af historien leder over i dødsønsker, klager, krav og beskrivelser af hendes lidelse. Det vil jeg vende tilbage til i min analyse.

Efter narratio følger en apostrofe (vv. 159-162), hvori Medea henvender sig til sin far, sit fædrene land, sine søstre og den afdøde bror. Den leder videre til den næstfølgende beskrivelse af Medeas nuværende situation (vv. 162-182). Hun beklager sig over sin afmægtighed og over, at have tabt frugten af sine anstrengelser, Jason, og truer Jason og Jasons forlovede, Creusa kongedatteren i Korinth. Så følger petitiodelen (vv. 183-194), hvori Medea, idet hun opfordrer til commiseratio, beder Jason om ikke at gennemføre sit nye ægteskab. I forlængelse heraf er der en argumentatio petitionis (vv. 192-212), som går over i en blanding af trusler og commiseratio, der afslutter teksten.

Analyse

Vi har tidligere konkluderet, at i den tidlige augustæiske litteratur og i den litterære tradition, der gik forud, var genrekonventionerne vigtige og meget stærke. Det gør det muligt at identificere de anvendte genrer ved hjælp af deres karakteristika.

Genrer

Teksten repræsenterer (naturligvis) i form og indhold nogle givne genrer. Som vi har konstateret, eksperimenterede Ovid med brud på genrekonventioner, især i heroidebrevene, hvor han blander brevgenren, den elegiske genre, den retoriske disciplin suasoria, eposet og tragedien. Heroidebrevene er altså et utilsløret genreeksperiment. Ovid skriver selv om Heroidebrevene i *Ars Amatoria* 3. 345f:

“...uel tibi composita cantetur epistula uoce; ignotum hoc aliis ille nouauit opus”

Ved at anvende flere forskellige genrer, har Ovid ønsket at opnå en bestemt reaktion hos læseren i kraft af en kombination af de konventioner, der er forbundet med genrerne.

Jeg vil i den følgende analyse påvise de repræsenterede genrer, med fokus på brevgenren og den elegiske genre, ligesom jeg vil se på formålet med og effekten af Ovids genreeksperiment.

Brevgenren

Brevgenren er vanskelig at definere, fordi brevet kan have mange udformninger og repræsenterer mange undergenrer. I værket "Epistolarity: Approaches to a Form" opstiller Janet Altmann nogle karakteristika for brevgenren. Hun definerer breve som noget, der forholder sig bl.a. 1) til et jeg og et du, 2) til en skrivende og en læsende, 3) til afstand i rum og 4) til en afstand i tid. Disse karakteristika kan oversættes til nogle konkrete formsmæssige og indholdsmæssige karakteristika: Breve er tekster af en 1. persons-adressant, den skrivende part også kaldet "afsender", der henvender sig til en 2. persons-adressat, den læsende part også kaldet "modtager" (ad 1 og 2). Brevgenren er almindeligvis inddelt i to undergenrer: De afsendte/rigtige og de fiktive/litterære breve, hvor betegnelsen litterære breve dækker de breve, som dels ikke er blevet sendt, og hvor iøvrigt adressant og adressat ikke reelt fungerer som sådanne, og forfatteren ikke nødvendigvis er identisk med adressanten. Heroidebrev XII er et litterært brev, hvor forfatteren Ovid er trådt i baggrunden og lader Medea være adressant af en tekst til adressaten Jason, der gentagne gange i teksten tiltales og omtales i 2. person. Dette forhold slås fast allerede i første linie, der således indleder brevet med: "At tibi Cochorum, memini, regina vacavi".

Medea omtaler konsekvent sig selv som ego og præsenterer i v. 115 sig selv som den skrivende med "Quod facere ausa mea est, non audet scribere dextra".

Genrekonventionerne omfatter, udover karakteristika for formen, nogle karakteristika for indholdet. Brevskrivning er en kommunikation og markerer i sig selv en afstand mellem de kommunikerende parter, afsender og modtager (Altmanns 3. kendetegn). Brevet er et forsøg på at udviske denne afstand ved at skabe en illusion om nærhed og kan ifølge Altmann virke enten til at understøtte afstanden eller understrege den stadig eksisterende forbindelse, nemlig brevet selv. Altmanns 3. kendetegn for brevgenren, afstanden i rum mellem adressant og adressat, fremtræder ikke så væsentligt i dette brev. Men det i sig selv er væsentligt, fordi det fremhæver, at årsagen til brevskriveriet må være en anden. Denne afstand mellem de to er fysisk, men kan også være allegorisk og understrege en afstand i tanke mellem de to.

I en artikel om brevveksling har Sophie Roesch en lignende definition. Udgangspunktet for hendes karakteristik er breve, der indgår i en brevveksling som en form for dialog. Heroidebrevene er ikke end del af en brevveksling, eftersom der ikke er referencer i form af f.eks. citater eller henvisninger til tidligere breve i korrespondancen eller spørgsmål, der kan indikere en fortløbende udveksling af korrespondance. Der indgår dog alligevel dialogelementer i teksten: Der er passager i teksten med dialogimitation. Herved forstår Roesch at brevets forfatter simulerer en dialog, ofte ved brug af *dices*, *inquies* eller *quaeres*. Medea skriver således *dos ubi sit, quaeris?* i v. 199, idet hun referer en imaginær henvendelse fra Jason, og fortsætter videre i v. 202: "*dos mea, quam dicam si tibi "redde", neges*". Den abrupte sætningsstruktur i denne sætning er også kendetegnende for det Roesch, kalder tilstræbelse af mundtlighed. Det karakteriserer hun som en sproglig simpelhed. Ofte er der også anvendt imperativer, som det er tilfældet her. Stilen fortsætter digtet ud. De dialogiske elementer

optræder altså især i den afsluttende del af brevet.

Altmanns 3. kendetegn for brevgenren, afstanden i rum kommer ikke så tydeligt til syne, men det 4. kendetegn, afstanden i tid, ses i teksten. Det optræder ganske åbenlyst som et kompositorisk element, idet Medea i narratiodelen redegør for de forudgående hændelser og dermed for det tunc, det “dengang”, der forenede dem. Genkaldelsen af denne fortid er en del af forsøget på brobygning over afstanden mellem dem; hun appellerer til Jason, som han var tunc, da de var sammen og refererer stykket igennem til dette tunc i forhold til nunc. Afstanden i tid optræder kompositorisk som modsætningen mellem narratio og den efterfølgende narrative beskrivelse af Medeas nuværende situation.

Brevgenren fremkalder ved sin eliminering af afstande en ægthedssillusion, idet den på denne måde også minimerer afstand mellem forfatter og læser og adressant og læser, ligesom tekstens nu bliver mere tilstedeværende.

Et andet af brevets karakteristika er, at det kan have en *petitio*, et ønske eller en bøn, som adressanten retter til modtageren. Det fremgår af den strukturelle gennemgang ovenfor, at dette genrekarakteristikum i høj grad bliver opfyldt. *Petitio* fremsættes i vv. 183-194 og efterfølges af en *argumentatio*, som afsluttes med digtets afslutning i v. 212. *Petitio* og *argumentatio* fungerer som en klimatisk afslutning på digtet - også rent sprogligt i kraft af den *brevitas*, der kendetegner den dialogiske form, jeg ovenfor påpegede i *argumentatio*.

Den elegiske genre

Elegien har, ligesom brevgenren visse formmæssige karakteristika. Det elegiske metrum er det elegiske distikon. Ligesom i brevgenren er der i elegierne et skrivende jeg og en central andenperson, som teksten er henvendt til. Disse formelle kriterier opfylder Heroidebrevene, ligesom sproget i digtene holdes i det poetiske vokabular. I sit indhold behandler den elegiske genre visse centrale begreber: Den romerske elegi beskriver digteren i et umuligt forhold til en uopnåelig kvinde. Forholdet er præget af hendes brud på troskab, fides, og ofte nævnes den *foedus*, hun har brudt. Tonen er derfor præget af lidelse og lidenskab.

Digteren tilsidesætter offentlige pligter og giver sig hen til en eskapistisk mytologisk og lidenskabsfyldt sfære. Det personlige følelsesliv bliver sat højere end det offentlige liv, og derved bliver samfundets moralbegreber negligeret. Samtidig opgiver digter-jeg'et sin maskulinitet i den totale underkastelse til kvinden og poesien. Kvinden er *domina* for hans *servitium amoris*. Jeg'et er slave af den begærede, men også begæret selv, amor fastholder ham i hans *apati*. Lidenskab og hendes afvisninger resulterer i et modsætningsfyldt forhold til kvinden, som ofte udtrykkes sprogligt i en forvirring, hvor hun skiftevis betegnes som (*casta*) *puella* og *domina*. Digtene er sceniske og sproget billedrigt. Et ofte brugt billede er begæret repræsenteret ved ild - *flamma* eller *ignis*. Ofte beskrives scenen for det første møde, der er “kærlighed ved første blik”.

Heroidebrevene adskiller sig væsentligt fra nogle af de vigtigste indholdsmæssige kriterier: Den skrivende er for det første ikke identisk med forfatterens jeg, for det andet er det en kvinde, hvilket er hidtil uhørt i den elegiske genre. Ovid bryder genrens konventioner og vender forholdet om, så kvinden får mulighed for at

udtrykke sig. Der er dog bortset fra disse fundamentale forskelle i høj grad overensstemmelse med de øvrige genrekarakteristika. Emnet er den elskede, Jason, der har brudt den troskabsed, som vi får gengivet i v. 86: “*Quam thalamo nisi tu nupta sit ulla meo*”. Medea appellerer til Jasons løfte og til den kærlighed, de havde. Den bliver genkaldt, dels i gengivelsen af Jasons tale i Dianalunden, dels af Medeas beskrivelse af deres første møde i vv. 31-38. I denne beskrivelse optræder således amor, ignibus, ardet, lumina fra det elegiske vokabular. Det indledende tunc sammen med perii og prima ruina meae minder om kærlighedsforholdets fremtidige endeligt. Ligeledes varsles Jasons troløshed i vv. 37-38 og igen umiddelbart inden gengivelsen af hans troskabsløfte med orsu est infido sic prio ore loqui.

Som det fremgår, er de elegiske træk tydelige i narratiodelen, der generelt er præget af en (selvmed-)lidende tone. Det er således også i narratio, at 2 af stykkets fire dødsønsker optræder. Denne tone fortsættes og intensiveres i den efterfølgende del, beskrivelsen af hende nuværende situation. Heinze kalder i sin inddeling af teksten meget betegnende dette afsnit for “Klahe und Drohungen”. I passagen optræder mange ord fra det elegiske vokabular: ignes, flammis, misero, servavi, iniustus, inultus.

Den karakteristiske magtforskydning, som i elegien forekommer i kraft af forfatterens underkastelse for domina, er ikke direkte overført i Ovids tekst. Medea er ikke domina. Hun raser og trygler Jason, men er magtesløs over for hans ægteskabsplaner. Hvorvidt der er en domina-figur i Heroides XII, vil jeg diskutere i sammenfatningen

Øvrige genrer

De tragiske, episke og retoriske elementer vil jeg ikke her gøre rede for, men blot kort påvise, at Ovid benytter sig af dem. Han henter karaktererne fra de episke og tragiske genrers sfærer. Hele teksten har karakter af dramatisk monolog og er meget pathos-præget i forhold til den senere Ovid, hvilket også vidner om tragisk og episk bevidsthed. Det bør også påpeges, at han benytter tragisk ironi, idet læseren i kraft af kendskab til myten besidder viden om de fremtidige begivenheder, som Medea ikke selv har. Medea er dog samtidig også selv mytebevidst, hvilket vi konkluderede i afsnittet om brevgenre, hvor vi så, hvordan hun referer til sig selv som mytefiguren Medea. Den retoriske genre skinner også igennem i teksten. Nogle forskere argumenterer for, at brevene er øvelser i den retoriske disciplin suasoria, som er en declamatioøvelse, hvori den retorikstuderende fik til opgave at gengive en historisk begivenhed og overtale f.x. Alexander til at drage ind i Indien, som oftest ved prosopopoieia. Talen udgør ihvertfald et afsluttet hele og kan, som det fremgår af struktur gennemgangen, inddeles efter den traditionelle retoriske taleinddeling.

Sammenfatning

Jeg har nu gjort rede for de genreelementer, der indgår i teksten, og dermed hvilke konventioner Ovid spiller på. Jeg har altså, ifølge Jauss, rekonstrueret og objektiveret læserens forventningshorisont og kan nu analysere teksten og afdække dens betydning.

Det vil jeg gøre ved at diskutere, hvordan Ovid i teksten udnytter kombinationen af disse konventioner i

indholdet. Først vil jeg kort for hver genre opsummere og diskutere forventningshorisonternes virkning på læseren og læsningen.

Brevgenren er en markering af afstand imellem de to parter. Vi konkluderede i det foregående afsnit om genren, at Altmanns 3. kriterium, afstanden i rum, ikke fremtræder i teksten. Det henleder opmærksomheden på behovet for at skrive brevet, som må skyldes en anden afstand mellem de to. Ovid underforstår ved genren, at der er en afstand, men gør ikke i teksten rede for, hvilken art afstanden er af. I kraft af Medeas understregning af den temporale afstand, en afstand der giver sig til udtryk i en forskel mellem de to *nunc* i forhold til *tunc*, må man uddrage, at behovet for brevskrivningen skyldes afstand i overført betydning. Afstanden er følt af Medea: Brevet har hende som den skrivende part, og det er dermed et udtryk for hende.

Medea benytter sig ikke eksplicit af brevets funktion som middel til at udviske en afstand og til at fastholde, begrunde og bekræfte et forhold, men spiller på denne implicitte funktion brevet har.

Den elegiske genre understreger Medea som en forsmået og derfor lidende karakter. Den understreger hende også som kvinde. Fordi Ovid her bryder konventionen om køn, sætter han fokus på kønnet. Genren byder på et underkastende mandeideal, i og med at det digteriske jeg i en elegi forkaster sin maskulinitet, forkaster han samtidig heroisme.

Ovid lader dermed Medeakarakteren træde i mandens sted, men hun bliver ikke mere maskulin, tværtimod. Hun bliver mere feminin, fordi det er en feminin manderolle. Ovid spiller netop her på den stærke mandige kvindes underkastelse for manden. Conte hævder, at Ovid åbner genren for kvindens synspunkt. Ovid lader ganske rigtigt kvinderne komme til orde i sine Heroidebreve, men det er ikke en særlig kontroversiel handling. Flere af kvinderne har allerede været hovedperson i deres egen tragedie, hvor de også er kommet til orde i monologer mv. Ovid henter jo bl.a. inspirationen til sin Medea fra Euripides' tragedie.

Genrens "jeg" er i forvejen kvindagtigt, og Ovid udfylder med heroidebrevene det kvindagtige "jeg" med en kvinde. Muligvis er det et genreeksperiment, hvormed Ovid ønsker at udfylde den elegiske karakter helt, muligvis er hensigten at ironisere over det elegiske mandebillede. Ironi, konkluderede vi tidligere, er jo typisk for Ovid.

Ovid bruger kombinationen af brevgenren og den elegiske genre på flere måder. Groft sagt udtrykker brevgenren afstand, mens den elegiske genre udtrykker begær. Ovid lader altså de to genrer forstærke hinanden i en uløselig, smertelig konflikt. Ved at kombinere genrerne tilfører Ovid Medeas ulykkelige ensomhed dybde.

Vi så, at de epistolære kendetegn især optrådte i starten af brevet og i den afsluttende *petitio* og *argumentatio petitionis*. De elegiske elementer, derimod var fremherskende i narratiodelen, og det synes, som om Medea i *narratio* lader sig rive med af det elegiske i sin egen fortælling. At hun lader sig skrive ud af brevgenren, får konsekvenser for teksten og opfattelsen af hende: Brevgenren tilføjer et mellemlid, fordi det er et litterært brev, og forfatterjag'et ikke er identisk med Medea. Det mellemlid forsvinder. Som forfatter til et elegisk digt

bliver Medea til det digtende jeg. Dermed opløses den afstand, brevet havde opretholdt mellem læseren og den skrivende.

Medea skriver sig ind i den elegiske sfære og forsøger at skrive sig ind i rollen som puella og domina , altså som Jasons begærsobjekt. Fordi hun optræder dels som den opsøgende i et brev, dels som det elegiske “jeg” i et digt, ender hun i kraft af genren med at skrive sig ind i den begærendes og underkastendes rolle. Resultatet bliver en dekonstrueret Medea og en dekonstrueret kønsrolle, hvor en stærk kvinde optræder i en underkastende mands rolle og, idet hun dermed opgiver sin maskulinitet og heroisme, underkaster sig netop en hero i håbet om at forblive en heroide.

Hun ender med at skrive sig helt i stykker, hvilket Ovid understreger ved, at hun falder ud af det poetiske sprog og ind i et dialogsprog, hvor også sætningsstrukturen bliver dekonstrueret.

Konklusion

Ved at benytte sig af brevgenren og elegien i en samlet tekst opnår Ovid, at læseren tilfører teksten betydning ved den forventningshorisont, læseren møder teksten med. Læseren betragter teksten som en henvendelse med en appel fra Medea til Jason. Samtidig opfatter læseren teksten som et udtryk for den smerte og det begær, Medea føler ved adskillelsen fra Jason. Ved hjælp af Jausss’ teori har jeg klarlagt disse læserforventninger og er blevet i stand til at påpege, hvordan Ovid ved at kombinere genrerne forstærker Medeas lidelse og lidenskab. På samme tid understreger han den splittethed, som Medeafiguren med Euripides’ tragedie er blevet synonym med.

Litteraturliste

Primærlitteratur

Ovide Heroïde, ed. Henri Borneque, Paris 1928

Sekundærlitteratur

Teori

Altmann, J.: Epistolarity: Approaches to a Genre, Ohio 1982

Clark, D.L.: Rhetoric in greco-roman Education, New York 1957

Dahlerup, P.: Dekonstruktioin -90'ernes litteraturteori, København 1991

Olsen, M & G. Kelstrup: Værk og Læser, København 1981

Steffensen, B.: "Receptionsæstetik" in Litteraturens Tilgange, København 2001

Heroides

Conte, G.: Latin Litterature, London 1987

Fränkel, H.: Ovid -A Poet between Two Worlds, Cambridge 1956

Heinze, T.: Der XXI. Heroidenbrief: Medea an Jason, Köln 1997

Isbell, H.: Ovid Heroides, London 1990

Levin, P.: Ovids ungdomsdigtning, København 1898

Lindheim, S.: Mail and Female -Epistolary naartive and Desire in Ovid's Heroides, Wisconsin 2003

Jacobson, H.: Ovid's Heroides, Princeton 1974

Ovid N, P.: Amores, Medicamina Faiei Feminae, Ars Mamatoria, Remedia Amoris, ed. E. J. Kennedy, Oxford 1962

Palmer, A.: Heroides, Oxford 1898

Palmer, A.: P, Ovidii nasonis: Heroides, XIV., London 1874

Roesch, S.: "L'interaction auteur / destinaire dans la correspondance de Cicéron" in L. Nadjó et E. Gavaille: Epistulae antiqua 11. Actes du 11.e colloque international "le genre epistilaire antique et ses prolongements eurpéens, Peeters 2002.

Opslagsværker/reallexica

Der Neue Pauli, 1.udg.

The Oxford Classical Dictionary, Third edition